

www.kurdistan.net

به‌کاتی ناوه‌ندی ئه‌وروپا 20-5-2007 16:40

عەشق له مێژوودا.. سەرۆهر کەریم

sarwarkareem@gmail.com

عەشق یه‌کیکه له وه‌سته کاریگه‌رانه، که مرۆقه‌کان به‌بێ جیاوازی جووری بیرکردنه‌وه و ڕگه‌زیان دووچاری ده‌بن، به مانایه‌کی تر هه‌موو مرۆقه‌کان له ساتیک له ساته‌کانی ژینانیاندا عاشق ده‌بن، مه‌رجیش نییه ئه‌و عاشق بوونه ده‌رئه‌نجامیک ئه‌وتوی لیبکه‌وئیه‌وه و هه‌تا دواساته‌کانی ژینانی له‌و حاله‌تی عاشق بوونه‌دا بمینیته‌وه، به‌لام عه‌شقیش هه‌یه هه‌تا دوا ساته‌کانی ته‌مه‌ن به نه‌مری ده‌مینیته‌وه و بگه‌ر دوا‌ی مردنیش ئه‌و عه‌شقه نامری. بۆیه ناتوانین پیناسه‌یه‌کی دیاری کراو به چه‌مکی عه‌شق ببه‌خشین، به‌لکو جووری په‌یوه‌ندییه‌کانی نیوان دوو عاشق دیاری جووری عه‌شقه‌که‌یان ده‌کات، له‌گه‌ڵ ئه‌و ش دا هه‌موو نزیك بونه‌وه و یه‌کگرتنیک مانای عاشق بوون نییه.

هه‌ندیك له ئایینه‌کان به تایبه‌ت و ئایینی مه‌سیحی عه‌شقی به‌ بالاترین خواستی مرۆقه‌کان پیناسه کردووه تا ئه‌و ئاسته‌ی له ژینانی خودی ئینسانه‌کانیش بالاتر پیناسه کراوه و هه‌موو شته‌کانی ژیان به‌بێ بوونی عه‌شق هه‌یج بووه، یه‌کیك له رابه‌ره‌کانی ئایینی مه‌سیحی (پۆلس) بووه و زۆرتین قسه‌ی له‌سه‌ر چه‌مکی عه‌شق کردوه و به‌ بالاترین خواستی مرۆقی داناوه و، هه‌یج شتیک له‌لای (پۆلس) نه‌یتوانیوه بگاته ئاستی عه‌شق، پۆلس ده‌لێت (1) (ئه‌گه‌ر ته‌واوی سه‌روه‌ت و سامانم به‌سه‌ر خه‌لکی فه‌قیردا دابه‌ش بکه‌م و بگه‌ر له‌شی خۆم له پیناوی خوا به ئاگر بسپیرم خاوه‌نی عه‌شقیك نه‌بم. هه‌یج سویدیك به خۆم ناگه‌یه‌نم).

ئه‌و روانگه سه‌ره‌تاییه‌ی ئایین بۆ چه‌مکی عه‌شق، ره‌نگه سه‌ره‌تایه‌کی گرنگ بێت بۆ عاشق بونی مرۆف دوور له هه‌موو به‌هاکانی تر و هه‌موو به‌هاکانی تر له ده‌ره‌وه‌ی عه‌شق ناتوانیت هه‌یج سویدیکی بۆ مرۆف هه‌بیت. پۆلس زیاتر پێداگری ده‌کات له‌سه‌ر بالابوونی عه‌شق و بگه‌ر عه‌شق له‌سه‌ر و هه‌موو شته‌کانی مرۆقه‌وه‌یه و ده‌لێت (2) (ئه‌و کۆپله‌یه‌ی که بۆم خویندنه‌وه، له هه‌مان قه‌ره‌چی سه‌رده‌می مه‌سیحیه‌ت بۆ ئیمه ماوه‌ته‌وه، هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ی که بینیمان سێ شت ده‌مینیته‌وه، بیروباوه‌ر، و ئومید، و عه‌شق، به‌لام عه‌شق له‌سه‌ر و هه‌موویانه‌وه‌یه).

ئه‌و روانینه بۆ عه‌شق گه‌رچی جوړیک له نا مه‌ئولوفیه‌تی داوه به عه‌شق و مه‌به‌ستیکی دیاری کراوی نه‌داوه به‌و چه‌مکه و بگه‌ر ته‌نها وه‌سفی بالایی عه‌شق ده‌کات، به‌لام عه‌شق بۆ مرۆف یاخود خاوه‌ند به نادیا‌ری گوزارشتی لیکراوه، به‌لام دواتر له شیکردنه‌وه‌کانی مانای عه‌شقادا، هه‌ردوو سیفه‌ته‌که به مانای عه‌شق ده‌به‌خشێ و زیاتر نامه‌ئولوفیه‌تی چه‌مکی عه‌شق ئاشکرای ده‌بیت، که ئاماژه‌کانی (پۆلس) بۆعه‌شق، مانای عه‌شقی مرۆقه بۆ خاوه‌ند له پله‌ی یه‌که‌مدا و به دوا ئه‌ویشدا بۆ مرۆف.

ئه‌و جوړه عاشق بوونه ته‌نها په‌یوه‌ست بونیکه به سیستمی ئایینه‌وه و شوڕنابیته‌وه بۆ عه‌شقی نیوان دووره‌گه‌زی (نیرو مێ)، ئه‌و ژیانه ئه‌ویندارییه‌ی گه زۆرتین قوربانی ده‌وێت، ئه‌گه‌ر چی عاشق بوون به‌ خودا، یه‌کیکه له جوړه‌کانی عه‌شق و چونه بۆ دنیا‌یجاویدانی (ته‌سه‌وف) و ده‌رچوونه له حه‌قیقه‌تی بونی دنیاو ته‌سلیم بوونه به مه‌عشوقیک نادیا‌ر، به‌لام عه‌شقی دیا‌ر له نیوان (نیرو مێ) دایه و هه‌زاران ئه‌فسانه و چیرۆک و داستانی میژوویی له باره‌ی عه‌شق و ئاکامه‌کانی عه‌شقه‌وه بیناکراوه، که عه‌شق چه‌ندکاریگه‌ری له‌سه‌ر سایکۆلۆژییه‌تی مرۆف داده‌نیت تا ئاستی ئالوده‌بوون و په‌رستن پێوه‌ی په‌یوه‌ست ده‌بیت. گه‌رچی زۆرتین جار عاشق و مه‌عشوق به‌یه‌کدی ناگه‌ن، ئه‌مه‌ش جوړیک له نه‌مری به‌و عه‌شقه ده‌به‌خشیت و ئه‌و عه‌شقه بۆ هه‌تا هه‌تایه له نه‌ست (لاشعور) دا جیگیر ده‌بیت و جوانترین یاده‌وه‌ری ناو زاکیره‌ی ئه‌و عاشق و مه‌عشوقانه ده‌بیت، چونکه عه‌شق ئه‌و هه‌سته بالاییه ئینسانه له

ئه‌و نووسینه‌ی له کوردستان نیت دا بلاوده‌کرینه‌وه، بیروبوچوونی خاوه‌نه‌کانیانه، کوردستان نیت لێ به‌پرسیار نییه.

چوارچێوهی لهزهتی سێکسیدا قهتیس نابێت و کاتیگ عهشق خرایه قالی هوسهری و لهزهتهوه بهره و مردن دهچیت، چونکه سنوری عهشق زۆر فراوانتره له ههموو شتهکانی تر.

زۆرتترین پهیوهندی خۆشهویستی سهڕهنجامی دهگات به ژبانی هوسهری و وورده وورده ئهوه خۆشهویستییه، لهگهڵ ناسینی جهستهی یهکدی کال دهبیتهوه و به دواي کهسیکی تردا دهگهڕیت و خۆشهویستی هوسهری لهگهڵدا بکات، بهلام عهشق تهواو پێچهوانهیه و عهشق بهتهنها ههولدان نییه بۆ ژبانی هوسهری و تیر کردنی ئارهزووه سێکسییهکان، بهلکو عهشق زیاتر پهیبردنه به شتهکانی ناوهوهی مرۆف و تیکهڵ بوونی ههست و نهستهکانی ئهوه دوو مرۆقهیه و حالتهی نزیك بوونهوهی (ههست و نهست) ی یانه، که قورسترین کاریگهری لهسهه یهکدی دادهنن و ناتوانن له زاگیره ی یهکدییدا بسپینهوه... چونکه ئهوه دوو تاکه ی عاشقی یهکدی دهبن نزیك بوونهوه تا ئاستی ئالودهبوون و تیکهڵ بوونی رۆحهکان دهچن، بهلام کاتیگ ئهوه نزیك بوونهوهیهی روهحیان دهگات به ئاستی لهزهت، ئیدی وورده وورده عهشقهکهیان بهره و لاوازی و مردن دهچیت.

ئهوه مرۆقهی عاشقی کهسێگ دهبیته و له دواي ئهوه عهشقهوه ژبانی هوسهری ههلهدهبژیرێ، لهگهڵ کهسیکی تردا، بهلام عاشقی نییه، کاتیگ دووچار ی بیزاری و ئاستهنگ دهبیته لهگهڵ هوسهههکهیدا، راستهوخۆ ئهوه پهیوهندی عهشقه ی له زاگیره یادیه سهه دهههینێ و بهردهوام له لاشعوریدا لهگهڵ مهعشوقهکهیدا دهژی.. بۆیه دهتوانین بلین عهشق کاریگهرتترین پهیوهندی نیوان دوو مرۆقه و له یادهوهی مرۆف دهرنهچیت.

له پێشتردا قسهمان لهسهه عهشقی خواوهند کرد، که ئهوه جوړه عهشقهیان لهلای پیاوانی ئایینی به تاییهت (سۆفی یهکان)، که ههموو ژبانی خۆیان تهرخان دهکهن بۆ ئهوهی مهعشوقهکهیان رازی بکهن و دهست له ههموو شته دنیاوییهکان ههلهدهگرن و پودهکهنه خودا و ههولێ رازیکردن دهدهن، ئهوه جوړه عهشق کردنه لهگهڵ مهعشوقیکی نادیار دا زیاتر تهسلیم بوونه بهوهی که ئهوه داواي پاک بوونهوه دهکات و بۆیه ههموو ژبانی خۆی بۆ ئهوه تهرخان دهکات، یوحهنا دهلیت (3) (خواوهند عهشق). ئهگهه له دیدیکی جیاواز له دیدی ئایینی له چه مکی عهشق بروانین، رهنگه جیاواز لهو دیده بیربکهینهوه و بروانیمان بۆ چه مکی عهشق و ئهوه پهیوهندی ئینسانیه تهجاوژی زۆر گریی دهروونی بکات، چونکه عهشق لهزۆر جاردا ژبان بهرههجووانتر دهبات و زال دهبیته بهسهردل رهقی مرۆفدا و دهیگه پینیتتهوه بۆ ئازادبوونی روهح.

دیاره قسهکردن دهبراره ی چه مکی عهشق بهجیا له چه مکی خۆشهویستی رهنگه کاریکی پر گری و گۆلبیت، به تاییهت عهشقی نیوان (نیرو می)، چونکه بهشیکی زۆر له رۆشنییران بهوه جوړه قسهیان لهسهه عهشق و خۆشهویستی کردووه و لیکیان جیا نهکردونهتهوه و زۆرجار له جیاتی یهکدی ئهوه دوو چه مکیان به کارهیناوه و جیا یان نهکردووه، بۆیه کاری جیاکردنهوهی عهشق له خۆشهویستی زۆر قورس کردووه، که بۆ خۆی ئهوه دوو چه مکه له روهی ماناوه، به دریزایی میژوو و تازه مهنی ئیستا جیاوازی له یهکدی و ناگری یهک پیناسه بۆ ههردووکیان بهکاربهینریت، ئهگهه سهههتای خۆشهویستی و عهشقی به چه زلیکردن دهست پیدهکات، بهلام دواتر مهساریان جیاواز دهبیته و خۆشهویستی دهبیته به دروستکردنی پهیوهندی دوولایهنه و بهیهک گهیشتنی جهمسههری (نیرو می) له چوارچێوهی ژبانی هوسهههیدا، بهلام عهشق زۆر جار تهنها پهیوهندییهکی روهحیه و مانای بهیهک گهیشتنی ئهوه دوو جهمسههه ناگهیهنێ و زۆر جار مرۆف له نیگای یهکه میدا عاشق به مرۆفیکی تر دهبیته و تا دواستهکانی ته مهنی دهبیته بهبهشیکی جیا نهبووه له زاگیره ی، بهبی ئهوهی ئهوه دوانه بگه نه ژبانی هوسهههری، چونکه ئهوه دوو مرۆقه به تهنها پهیوهندییهکی روهحیان بهیهکهوه ههیه. یهکیگ لهو

نمونه (پیتزارک) بوو، که گیرۆدهی عهشقی (لورا) ده بێت، تا دواستهکانی تهمه نیان به پاکیتی عهشق ده کهن و هیچ بهریه کهوتنیکی جهسته ییش روونادات، به لام بۆ ههتا ههتایه له دلی پیتزارکدا مایه وه و لهوباره یه وه پیتزارک ده لیت (4) (سهعات یهکی رۆژی شهشی نیسانی سالی 1327 بۆ یه کهم جار له کلێسهی سانتا کلاری شاری ئهفینیۆن چاوم به لورا کهوت که له گۆرانیکاندا دهنگی دایه وه سالی 1348 یش هه ره لهو شاره و هه ره لهو مانگ و رۆژ و سهعاته دا ئه و خۆره له ژياندا ئاوا بوو). . جگه له وهی عهشق هه لگری سیفاتی نه مری یه و عاشق و مه عشوق به وه پهری راستگۆییه وه پپی ده گهن، له هه مان کاتیشدا عاشق و مه عشوق هه میشه ئامادهی قوربانیدانن به جهستهی خویان بۆ وهی روو حیان نه مری و به زیندوویی بمی ئیته وه.

به هه رحال وهک ئامازه م بۆ کرد له به ره وهی زۆر جار عهشق و خوشه ویستی هه ردووکیان به کاره یینراوه و زۆر جار ییش له لایه ن نووسه ران و رۆشن بیران و بیرمه ندانه وه، له یهک رسته دا عهشق و خوشه ویستی وهک یهک باسکراون و لیک جیانه کراونه ته وه، تا ئه ندازیه کی زۆر ئالۆزی دروست کردوه بۆ جیا کردنه وهی ئه و دوو چه مکه له یه کدی و که می وسه رچاوهی تاییهت و جیاکراوهی ئه و دوو چه مکه کاری ئه و که سانهی قورس کردوه که ده یه ویت جیاکاری بکات و هه رچه مکیک به جیا قسهی له سه ر بکات.

بیرمه ندیکی وهک فرۆم که زۆرترین قسهی له سه ره ئه و دوو چه مکه کردوه، له زۆرترین حاله تا به گشتی قسهی له سه ره هه ردوو چه مکه کردوه، یاخود به تیکه لی قسهی له سه ره کردوون بۆ نمونه فرۆم ده لیت (5) (خوشه ویستی له چرکه ساتی یه کهمدا په یوه ندی به یهک که سی تاییه تییبه وه نییه، به لکو زیاتر جوړیک له هزره بیرکردنه وهی مروییبه که ئه و به ته واوی جیهان، نهک به یهک "مه عشوق" ی تاییه ته وه ده به ستیته وه، ئه گه ر مروفت ته نها یه کیکی خوشبویت و خه لکانی تر پشتگۆی بخت، ئه و په یوه ندیه خوشه ویستی نییه، به لکو جوړیک په یوه ستی و هاوکاری یان خۆپه رستی گه شهی کردوه. به م پپی زۆربهی خه لک وای بیره که نه وه هۆکاری خوشه ویستی بونی مه عشوقه).

جیانه کردنه وهی چه مکی عهشق و خوشه ویستی وای کردوه، که زۆربه ئه و دوو چه مکه به گشتی قسه له سه ریان بکری و مانا کانی شی له جیگای یه کتر به کاره یینری، له گه ل ئه وهی ئه و دوو چه مکه نزیکایه تییبه کی زۆریان پیکه وه هه یه و هه ردووکیان په یوه ندیان به لایه نه (هه ستی و نه ستی) یه کانی مروفته وه هه یه، به لام ده بیت درک به و راستیه ش بکه یین که جیاوازیان هه یه.

سه رچاوه کان

1- نامه یهک ده ربارهی عهشق جوانترین به هره ن- پائولو کوئیلو و- عمران هاواری چاپی 2004. لا 20.

2- نامه یهک ده ربارهی عهشق جوانترین به هره ن- پائولو کوئیلو و- عمران هاواری چاپی 2004. لا 26.

3- نامه یهک ده ربارهی عهشق جوانترین به هره ن- پائولو کوئیلو و- عمران هاواری چاپی 2004. لا 27.

4- رینیسانس - له گه ل باتیکی تر به ناو نیشانی ئه دیب و ئه رکه کانی قوناغ ن- د. که مال مه زه ره و- فوئاد مه جید میسری - چاپی دووه م 2004 - لا 153.

5- هونه ری خوشه ویستی ن- ئه ریک فرۆم و- عوسمان هسه ن شاکر - چاپی یه کهم 2000. لا 63.